

IMPACTUL CRIZEI MONDIALE ASUPRA COMERTELUI INTERNAȚIONAL

Keywords

World recession
Markets
International trade

JEL Classification

P45

Abstract

Characteristic of global recession was its global, synchronized feature, expression of the interconnection occurring between the financial markets and goods markets.

The negative effects of the financial crisis, with impact on the real economy, have led to sudden decrease of economic growth, at global level, still from the year 2008, having a strong echo on the international trade, both in the goods area and in that of services.

The study expounds aspects of world trade contraction, in the context of global crisis, the main phenomena that had drawn it, influencing the international trade development.

The are presented some analyzes, in dynamics, on the basis of statistical data about the evolution of trade in goods and services, at the EU level, and, distinct, for Romania, accompanied by comments and conclusions.

1. Introducere

O serie de teorii economice au demonstrat că țigul pe care îl poate aduce activitatea de comer exterior pentru rile participante. David Ricardo (1817) a susinut teoria avantajelor comparative, potrivit creia, rile au interesul să se specializeze (pentru export), în sectoare ale producției, ale căror costuri relative de producție sunt cele mai scăzute și importate acele produse a căror realizare îi dezavantajează. Alte lucruri din secolul XX (E. Heckscher - 1919 și B. Ohlin - 1933) consideră că liberul schimb este capabil să aducă câștiguri rilor, dacă acestea se specializează în funcție de dotările relative ale factorilor de producție.

Dintre fenomenele și procesele care caracterizează comerțul internațional, în etapa actuală, pot fi menționate:

- evoluția și implementarea progresului tehnic în viaa economică și socială care îi pune amprenta asupra competitivității economice.

- polarizarea schimburilor comerciale, proces favorizat de lărgirea integrării economice și înlăturarea barierelor comerciale, exemplul Uniunii Europene fiind urmat și de alte state din diferite regiuni ale lumii.

Deschiderea economiilor către schimburile internaționale a fost favorizat prin acordurile GATT și OMC, privind acorduri comerciale multilaterale care au avut drept scop reducerea protecționismului, dezvoltarea liberalismului comercial. Potrivit teoriilor liberale, avantajele liberului schimb sunt importurile favorabile pe care și câștigurile legate de specializare, în funcție de dotările fiecărui participant cu factori de producție. Începând cu ultimul deceniu al secolului trecut, acțiunea de liberalizare a activităților economice și comerciale, de eliminare a barierelor care pot să se manifeste în schimburile comerciale, a

marcat politicile de dezvoltare în comerțul mondial.

În evoluția comerțului internațional, pot fi sesizate mai multe tendințe care s-au manifestat în timp și ar putea constitui premise pentru viitor:

- o creștere mai rapidă a comerțului mondial, comparativ cu producția mondială de bunuri, determinat de condițiile favorabile, capabile să stimuleze comerțul, cum ar fi:

- existența unor piețe competitive, creșterea investițiilor străine directe, scăderea ratei inflației;

- creșterea și diversificarea comerțului cu servicii, un rol important în dezvoltarea acestui sector avându-l implementarea noilor tehnologii și a mijloacelor moderne de telecomunicații;

- creșterea, în comerțul mondial, a ponderii produselor manufacturiere cu înalt progres tehnic, în detrimentul ponderii materiilor prime, ceea ce poate însemna creșterea dependenței rilor slab dezvoltate, al căror comerț se bazează pe materii prime, sau produse cu un grad slab de prelucrare.

Interrelaționarea statelor, în epoca actuală, se bazează pe resorturi economice, activitatea de comerț internațional fiind elementul de bază al procesului de globalizare. În desfășurarea acestui proces, prezintă importanță reglementările organismelor internaționale în domeniu, prin analiza și anticiparea politicilor comerciale ale statelor participante la comerțul internațional, impactul acestor relații asupra bunei funcționări a sistemului comercial.

2. Efectele crizei asupra comerțului cu bunuri și servicii

Ceea ce caracterizează recesiunea mondială este aspectul său global, sincronizat, fapt care reflectă interconexiunea care se manifestă în prezent între piețele financiare și piețele de mrfuri.

Efectele negative ale crizei financiare s-au r spândit asupra economiei reale, regiunile majore ale lumii fiind marcate de contrac ia produc iei.

Trebuie subliniat ponderea mare pe care o de in rile Uniunii Europene atât în comer ul mondial cu bunuri i servicii cât i în fluxurile de Investi ii Str ine Directe, astfel c modific rile intervenite în politica comercial a acestui mare grup comercial al UE au impact asupra comunit ii comerciale interna ionale.

A existat o perioad de avânt a comer ului mondial de m rfuri care, între anii 2000-2006, a fost cu mult superior cre terii anuale a produc iei, ascensiunea continuând pân la începutul anului 2008.

Sc derea brusc a cre terii economice la nivel mondial, manifestat înc din anul 2008, sub impactul crizei financiare, a avut un ecou puternic în evolu ia comer ului interna ional, atât în sfera bunurilor, cât i în cea a serviciilor.

Anul 2009 a înregistrat o contrac ie puternic a schimburilor pe plan mondial, dep ind pe aceea a PIB mondial (contrac ia schimburilor interna ionale în anul 2009 de -12,2% a dep it depresiunea economic a anului 2009 exprimat în rata de cre tere a PIB mondial de -2,2%) (**Tabelul nr.1**).

Potrivit anali tilor în domeniu (**Laura Bouet** îl citeaz pe Agnès Benassy – 2010, în lucrarea „*La commerce internationale face à la crise financière mondiale de 2007*”), la originea declinului comer ului mondial se afl criza financiar care a determinat restrângerea condi iilor de creditare i deci sc derea resurselor necesare finan rii comer ului, cre terea incertitudinii la nivelul partenerilor comerciali, sc derea pre urilor la produsele de baz , cre terea volatilit ii monedelor, ceea ce a însemnat reorientarea activit ii întreprinderilor c tre pie ele interne.

Sc derea veniturilor menajelor, generat de criz , a influen at activitatea

economic prin canalul varia iei consumului.

De asemenea, la accentuarea c derii comer ului interna ional a contribuit efectul puternic al recesiunii din industria prelucr toare, mai ales, la bunurile de folosin îndelungat i echipamente. Restrângerea condi iilor de creditare de c tre b ncile comerciale a provocat sc derea vânz rilor la această categorie de produse cu pondere în comer ul interna ional, influen ând nivelul schimburilor interna ionale.

Banca Mondial consider c întârzierea relans rii schimburilor a fost generat , mai ales, de lipsa finan rii importurilor i a sc derii volumului investi iilor, i sc derea cererii pe plan mondial.

În actuala criz , analizele statistice au ar tat c , al turi de produsele industriei prelucr toare, serviciile s-au dovedit a fi cele mai afectate domenii ale comer ului interna ional. Dou sunt canalele principale prin intermediul c rora s-au transmis consecin ele negative ale crizei asupra fluxurilor de servicii:

- a) comer ul interna ional cu bunuri;
- b) fluxurile globale de investi ii str ine directe – ISD.

Evolu iile *comer ului cu bunuri* i-au pus amprenta asupra dinamicii *comer ului interna ional cu servicii*, cele dou sectoare fiind *complementare*. Interdependen a dintre comer ul cu servicii i cel cu bunuri s-a exprimat i prin faptul c fenomenul crizei a afectat, în primul rând, categoria serviciilor strâns legate de comer ul cu bunuri (transporturi, servicii financiare i de asigur ri) i, într-o mai mic m sur , serviciile de afaceri.

De asemenea, în condi iile în care Investi iile Str ine Directe (ISD) reprezint principalul mijloc de furnizare a serviciilor pe pie ele interna ionale, declinul fluxurilor

de ISD se răsfrânge asupra fluxurilor de servicii ale UE.

La o examinare a impactului crizei asupra sferei bunurilor și a serviciilor, se constată o diferență în evoluția celor două sectoare, subliniind rolul serviciilor în economia europeană, reflectat în datele balanței comerciale pe cele două sectoare (**Tabelul nr.2**).

Datele tabelului arată că, pe întreaga perioadă 2006-2011, în mod constant, balanța comercială a serviciilor, la nivelul mediei UE – 27 a fost excedentară, în timp ce balanța comercială a bunurilor a fost deficitară.

În cazul **serviciilor**, soldurile au fost permanent pozitive, au înregistrat un trend descendent în anii 2008 și 2009, reflectând devansarea exporturilor decât importurilor în condițiile scăderii ritmului de creștere economică, revenind la creștere în anul 2010, iar în anul 2011, înregistrând cel mai ridicat nivel de 109,1 mii mil. EUR.

În sfera **bunurilor** soldul negativ al balanței comerciale s-a menținut în toți anii. Nivelul cel mai scăzut, al deficitului din 2009, de 85,7 mil. EUR, reflectă ecoul recesiunii care a determinat scăderea importurilor.

Exprimate în ponderi față de PIB național, datele balanței comerțului internațional cu bunuri și, respectiv, cu servicii, în medie pentru 27 ri membre ale UE, prezintă următoarea evoluție în perioada 2006-2011 (**Tabel nr. 3**).

Corelat cu evoluția în valori absolute a celor două sectoare, reflectat în datele balanțelor comerciale, ponderea în PIB a acestora prezintă valori negative în cazul balanței bunurilor și, respectiv, pozitive, în cazul celei a serviciilor.

Toate rile înregistrează, în perioada 2006-2011, deficite ale balanței comerciale a bunurilor, excepție Germania, Danemarca, Irlanda, Olanda, Suedia și Cehia care au sold excedentari.

Singurele ri europene care au avut **o balanță comercială deficitară a serviciilor**, pe întreaga perioadă 2006-2011, au fost Germania (valoarea cea mai înaltă), Irlanda, Italia, Slovacia iar România, numai în anul 2009.

Este de remarcat aportul pe care îl are comerțul cu servicii prin efectul de stabilizare pe care o poate avea balanța serviciilor în balanța contului curent chiar în condițiile în care a avut o perioadă de scădere. Excedentul acestuia în 2011, a fost cel mai ridicat din toți anii luați în calcul.

3. Impactul crizei asupra comerțului extern al României

UE reprezintă unul din poliile comerțului mondial, iar România, parte integrantă din această zonă economică, trebuie să se integreze și să armonizeze procedurile de lucru cu cele comunitare.

Criza globală a avut impact asupra comerțului internațional al României influențând cele două procese: importurile și exporturile. Necesitatea reducerii deficitului comercial ca și scăderea cererii interne au condus la diminuarea substanțială a importurilor, scăderile înregistrându-se atât în relația cu rile membre ale UE, cât și cu statele din afara UE. Și volumul exporturilor a scăzut, ca urmare a diminuării cererii, în contextul recesiunii economice, luând în considerare și impactul deprecierei leului.

În România, potrivit datelor statistice (Eurostat <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>, Evoluția balanței de plăți, statistici BNR, <http://www.bnro.ro/Balanta-de-plati>), comerțul cu bunuri și servicii a fost în declin, în perioada de vârf a crizei (2009), fiind în corelație cu evoluția situației economice (**Tabelul nr.4**).

Din datele tabelului nr.14, rezultă că în anul 2009 s-a înregistrat un declin puternic al comerului cu bunuri și servicii, atât exporturile, cât și importurile, respectiv cu 14,9% (exporturile) și 28,9% (importurile). În anii următori, 2010 și 2011, evoluțiile au fost pozitive.

Astfel, volumul exporturilor a crescut în anul 2010 cu 21,6% față de 2009, iar în anul 2011, cu 18,8% față de anul 2010.

În cazul importurilor, pentru aceeași perioadă, creșterea a fost de 18,1% (2010 față de 2009) și, respectiv, 16% (2011 față de 2010). Ritmul de creștere, mai mare la exporturi decât la importuri, este un element favorabil, prin influența asupra deficitului de cont curent.

Pentru aceeași perioadă, din datele tabelului rezultă o diminuare cu 6,6% a PIB în anul 2009 față de 2008, situația evoluând favorabil în 2010 (scădere de 1,6% față de 2009) și respectiv, 2011 (creștere de 2,5% față de 2010).

Evoluția în dinamică a comerului, exprimat valoric (EUR), distinct pe cele două sectoare, bunuri și servicii, se prezintă potrivit datelor din tabelul de mai jos (**Tabelul nr. 5**):

Din datele de mai sus se desprind următoarele:

Dinamica comerului cu bunuri, ca și a celui cu servicii – exportul și importul – a fost în creștere de la un an la altul în perioada 2006-2008, anterior declinului crizei. Anul 2009 a înregistrat un declin semnificativ față de 2008, pe ambele structuri (bunuri, servicii), atât la import cât și la export, astfel:

•Comerul cu bunuri: -13,9% - export; -32,0% la import;

•Comerul cu servicii - 19,3% - export; - 9% la import.

În perioada 2010, 2011, s-au remarcat situații diferite ale comerului românesc pentru cele două categorii.

În cazul sectorului de bunuri, valorile au crescut începând cu 2010, în anul 2011 creșterea recuperând cea din 2009, integral (la import), și depășind-o în cazul exportului.

La servicii, declinul a continuat și în anul 2010, relansarea începând din anul 2011, dar fără a se atinge nivelul valoric din anul 2008, nici la export, nici la import.

Este de remarcat că, în mod constant, balanța comercială la sectorul de bunuri a fost deficitară, deficitul diminuându-se în anii 2009-2011, prin scăderea importului sub efectul diminuării consumului în perioada de criză, dar și a măsurilor de restricționare a condițiilor de creditare.

Balanța comercială a serviciilor a fost constantă excedentară, excepție doar anul 2009.

Se poate observa că reluarea fluxului de servicii a fost inferioară celui din sectorul bunurilor și cu întârziere de un an (2011 față de 2010).

Continuarea unui ritm negativ al comerului serviciilor și în anul 2010 a însemnat restrângerea ponderii serviciilor în exporturile României; astfel exportul de servicii a reprezentat numai 17,6% din exportul de bunuri în anul 2010 și 16,2% în anul 2011 față de 25,8% cât era în anul 2008. Ca atare, volumul valoric și dinamica schimburilor internaționale cu servicii ale României exprimă impactul puternic al crizei financiare și economice mondiale, în anii 2009 și 2010, relansarea din anul 2011, nereu însă să recupereze declinul din anii 2009 și 2010.

4. Concluzii

Declinul comerului internațional orientează statele către **politici** considerate capabile să stopeze fenomenul și să determine relansarea sectorului:

• Creșterea nivelului omajului pe plan mondial, persistența în timp a acestuia

generat de contracția producției, tensiunile financiare tentează statele să ia unele măsuri de protecționism, potrivit unor studii, acestea fiind destinate, în pondere ridicată, politicilor naționale de susținere a băncilor, a unor sectoare din economie, obiectivul fiind, în primul rând, acela de salvare a economiilor și mai puțin de orientare către politici comerciale agresive. Pericolul protecționismului comercial poate fi gândit și din perspectiva că orice creștere a acestuia ar putea fi o frână asupra posibilităților de redresare și ieșire din criză.

- Dezvoltarea acordurilor comerciale regionale privind măsurile și serviciile; sunt acorduri bilaterale care înlocuiesc pe cele plurilaterale, acestea extinzându-se în mari zone ale lumii.

- Planuri de relansare bugetară, prin politici care urmăresc reducerea cheltuielilor statului și reducerea îndatoririlor statului (la constituirea cărora au contribuit și planurile de salvare a sectorului bancar și evitarea propagării și slăbiciunilor acestuia).

Se poate observa că diminuarea schimburilor internaționale, mai ales în perioada trimestrului IV 2008 și anului 2009, a fost consecința directă a crizei financiare care a provocat scăderea consumului gospodăriilor, a producției, a investițiilor. Incertitudinile legate de fragilitatea sistemului financiar au determinat firmele să se orienteze către piața internă (luând în considerare și dificultățile întâmpinate ca urmare a crizei de lichidități).

Impactul crizei financiare și economice globale a afectat economia țărilor din UE și, deopotrivă, comerțul cu bunuri și servicii, al cărui ritm de creștere a scăzut.

Pentru depășirea stagnării economice, comerțul cu servicii reprezintă un suport esențial, important fiind atât creșterea fluxurilor comerciale de servicii – importuri și exporturi, cât și menținerea piețelor deschise și evitarea protecționismului.

5. Bibliografie

- [1] Bouet, L. (2010), *La commerce international face à la crise financière mondiale de 2007*, CREG 2010-2011 Économie, <http://www.creg.ac-versailles.fr>;
- [2] Daniela, A. (coordonator); Gheorghe, Z.; Florina, P. (2012), Tema de cercetare “*Impactul crizei economice și financiare asupra modificărilor structurilor economice în România. Factori de influență, similitudini și particularități*”, Academia Română, Institutul de Economie Națională, București;
- [3] Ghibu Iu, A.; Oehler-Incai, I. M.; Nicolescu, A. (Coordonator serie) (2010), *Comerțul cu servicii al UE sub impactul globalizării și al crizei economice*, Institutul European din România, Colecția de studii IER Nr. 25 Working Papers Series, București, www.ier.ro;
- [4] Ghibu Iu, A., *Relansarea comerțului cu servicii al României după doi ani de declin*, <http://www.iem.ro>;
- [5] Trifu, A. (2010), Comerțul internațional sub constrângerea crizei, *Economie teoretică și aplicată – vol.XVII* (nr.4/2010), pag.73-78, www.store.ectap.ro;
- [6] B.N.R., *Investiții Străine Directe în România, 2009, 2010, 2011*, [http://www.bnr.ro/Investitiile-straine-directe-\(ISD\)-in-Romania](http://www.bnr.ro/Investitiile-straine-directe-(ISD)-in-Romania);
- [7] B.N.R., <http://www.bnro.ro/Balanta-de-plati>;
- [8] European Commission, *Eurostat Regional Yearbook 2011*, www.epp.eurostat.ec.europa.eu;
- [9] European Commission, *Eurostat Statistics*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>;
- [10] European Commission, *Europe in figures Eurostat Yearbook 2011*, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.

Studiul/comunicarea este parte componentă a temei de cercetare realizată în anul 2012 - “*Impactul crizei economice și financiare asupra modificărilor structurilor economice în România. Factori de influență, similitudini și particularități*”, Academia Română, Institutul de Economie Națională, București, 2012;

CUPRINS TABELE

Tabel nr. 1 - *Varia ia anual a exporturilor de m rfuri i a PIB 2007-2010*

Tabel nr.2 - *Evolu ia balan ei serviciilor i, respectiv, a balan ei bunurilor la nivelul rilor UE*

Tabel nr. 3 - *Evolu ia ponderii în PIB a balan ei bunurilor i serviciilor*

Tabel nr.4 - *Rata de cre tere în dinamic a PIB i a comer ului cu bunuri i servicii (export, import)*

Tabel nr. 5 - *Dinamica comer ului cu bunuri i servicii al României*

Tabel nr. 1

Varia ia anual a exporturilor de m rfuri i a PIB 2007-2010

Specifica ie	Perioada (%)			
	2007	2008	2009	2010
Volum exporturi de m rfuri pe plan mondial	6,5	2,2	-12,2	13,5
PIB real la nivel mondial	3,8	1,6	-2,2	3

Sursa: Laure Bouet – “La commerce international face à la crise financière mondiale de 2007”, <http://www.cregac-versailles.fr>, Secretariatul OMC

Tabel nr.2

Evolu ia balan ei serviciilor i, respectiv, a balan ei bunurilor la nivelul rilor UE

1000 mil. EUR

Media UE - 27	Perioada (ani)					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Balan a serviciilor	71	87	71,3	67,2	85,4	109,1
Balan a bunurilor	-163,3	-154,9	-222,5	-85,7	-127,8	-140,7

Sursa: date Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 20.12.2012, Code: tec00044; 20.12.2012, Cod: tec00045, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Tabel nr. 3

Evolu ia ponderii în PIB a balan ei bunurilor i serviciilor

Media UE-27	% în PIB					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Balan a bunurilor	-1,4	-1,2	-1,8	-0,7	-1	-1,1
Balan a serviciilor	0,6	0,7	0,6	0,5	0,8	0,9

Sursa: date Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 20.12.2012, Code: tec00044; 20.12.2012, Code: tec00045, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

Tabel nr.4

Rata de cre tere în dinamic a PIB i a comer ului cu bunuri i servicii (export, import)

Specifica ie	Perioada					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Rata de cre tere PIB	7,9	6,3	7,3	- 6,6	-1,6	2,5
Rata de cre tere a exporturilor de bunuri i servicii	19,2	16,4	16,4	- 14,9	21,6	18,8
Rata de cre tere a importurilor de bunuri i servicii	25,2	24,6	13,2	-28,9	18,1	16,0

Sursa: prelucrare date Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, Evolu ia balan ei de pl i - statistici BNR, <http://www.bnro.ro/Balanta-de-plati>

Tabel nr. 5

Dinamica comer ului cu bunuri i servicii al României

1000 mil. EUR

Specifica ie	Perioada (ani)								
	2006	2007	2008	2009	+/- fa de 2008 %	2010	+/- fa de 2009 %	2011	+/- fa de 2010 %
1. Comer cu bunuri									
Export	25,8	29,5	33,7	29,1	-13,9	37,4	+28	45	+20,3
Import	37,6	47,3	52,8	35,9	-32	45,0	+25	52,5	+17,0

Sold (excedent + deficit -)	-11,8	-17,8	-19,1	-6,8	-	-7,6	-	-7,5	-
2. Comer cu servicii									
Export	5,6	6,9	8,8	7,1	-19,3	6,6	-7	7,3	+10,6
Import	5,6	6,5	8,1	7,4	-9	6,2	-16,3	6,9	+11,0
Sold (excedent + deficit -)	0	0,4	0,7	-0,3	-	0,4	-	0,4	-
3. Ponderea comer ului cu servicii fa de comer ul cu bunuri (%)									
Export	25	23,3	25,8	24,4	-	17,6	-	16,2	-
Import	14,8	13,7	15,3	20,6	-	13,8	-	13,1	-

Sursa: Agnes Ghibu iu – “Relansarea comer ului cu servicii al României dup doi ani de decline”, <http://www.iem.ro>; prelucrare date dup statistice - balan e pl i BNR